Рехабилитацијом кнеза Павла Карађорђевића све правне последице одлуке Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача проглашене су ништавим, па међу њима и она о одузимању целокупне имовине, покретне и непокретне. Одговор на питање да ли ће та одлука на било који начин утицати да наследницима кнеза Павла буде враћен и вероватно највреднији део имовине, дворац Брдо код Крања у Словенији, Јелисавета Карађорђевић нема, али додаје да ће бити занимљиво видети реакцију словеначког суда. Деца кнеза Павла, Александар и Јелисавета Карађорђевић пре око годину дана покренули су судски спор пред словеначким судом за повраћај дворца који је припадао њиховом оцу, а који је данас један од репрезентативних објеката словеначке владе.

– Њихово је оправдање да смо ми били издајници, а пошто нисмо Словенци не можемо да добијемо назад дворац који је био приватно власништво мог оца и који нам је украден. Ни Европљани нису реаговали на ту неправду када је Словенија ушла у Европску унију – каже Јелисавета Карађорђевић.

Током тридесетих година прошлог века кнез Павле је купио прво дворац из 12. века, а онда је део по део куповао и парцеле око њега. Јелисавета Карађорђевић прича да је последњи пут на Брду код Крања била пре двадесет година и да је у самом дворцу затекла врло мало уметнина.

– Претпостављам да су све изнели и продали. Приликом те посете видела сам да су на сваком ћошку коже од медведа које су ме плашиле, а за које су ми објаснили да су Титови ловачки трофеји јер је волео да лови медведе. Доста тога је промењено на самом дворцу. Измењена је спољна фасада, прозори, кров, а у централном дворишту извађен је виноград – објашњава Јелисавета Карађорђевић.

Повраћај одузете имовине Словенија је спроводила почетком деведесетих година, али, како истиче Драгомир Ацовић из Крунског савета, имовина која је припадала Карађорђевићима, по словеначким законима, не припада обавези враћања.

– У закону је написано да сва имовина треба да се врати осим имовине Карађорђевића која је „праведно конфискована”. То је једна расистичка одредба која је ушла и у њихов Устав и у њихове законе и за коју са жаљењем морам да кажем да нико из ЕУ не показује неку претерану забринутост да је дотера у оно што би се звало европски стандард. Дворац Брдо код Крања, кнез Павле је потпуно опремио – наводи Ацовић.

Страствени колекционар уметнина, нарочито уметничких слика, кнез Павле имао је у својој колекцији дела велике вредности. Део његове приватне колекције налази се данас и у Белом двору и, по речима Јелисавете Карађорђевић, за ту имовину биће поднет захтев за реституцију. Од имовине у Србији, наследници кнеза Павла вероватно ће потраживати и вилу у Ужичкој улици, која је припадала кнегињи Олги, жени кнеза Павла. Драгомир Ацовић подсећа да се сва имовина која се налази у дворовима још води као државна и да је у том погледу потпуно иста судбина свих предмета, и уметничких и неуметничких, без обзира на то да ли су припадали кнезу Павлу, краљу Александру, краљу Петру или Јосипу Брозу Титу.

– Постоје неки делови имовине у Белом двору за које је неспорно утврђено да су припадали кнезу Павлу и за коју постоји и документација, али је за већи део тешко утврдити којем је од Карађорђевића припадала. Такође, готово је немогуће данас установити шта се налазило у вили кнегиње Олге у Ужичкој улици и шта се десило са тим. Има и слика које су биле власништво кнеза Павла а нису никада ни дошле до Југославије, односно до Београда, јер их је од тренутка када их је набавио држао у трезору у иностранству. Реч је о два платна, Ел Грека и Андреја Мантење, изузетне вредности које је кнез Павле после рата продао и оне се данас налазе у страним музејима – наводи Драгомир Ацовић.

Једини део заоставштине кнеза Павла који је јасно изузет из конфискације је богата уметничка колекција која се налазила у Музеју кнеза Павла у Старом двору, данашњој згради Председништва Србије и која је и била завештана народу. Пре рата, тај музеј чију је богату и вредну збирку оформио кнез Павле Карађорђевић купујући и прибављајући уметничка дела, био је један од најбољих у југоисточној Европи. Дела савремене европске уметности била су смештена на првом и другом спрату зграде у четрдесет просторија, а у сталној поставци биле су слике Огиста Реноара, Пола Гогена, Анрија Тулуз-Лотрека, Анрија Матиса, Мориса Утрила... Ту је била и најкомплетнија колекција југословенске уметности: слике Катарине Ивановић, Ђуре Јакшића, Петра Лубарде, Саве Шумановића, скулптуре Симеона Роксандића, Ивана Мештровића, Ристе Стијовића. Целокупна колекција музеја после Другог светског рата припала је Народном музеју где се и данас чува.

Јелена Чалија

(Политика)